

Umetnost adaptacije: S strani na platno

Leonora Flis, Univerza v Novi Gorici, Fakulteta za humanistiko

O ČEM GOVORIMO?

PRIMERJAVA DVEH IZRAZNIH NAČINOV, DVEH MEDIJEV. RAZLIČNI MEDIJI =>
RAZLIČNE TEHNIKE IN PRISTOPI PRIPOVEDOVANJA ZGODBE - KAJ SE PRI PRENOSU
ZGODI Z ZGODBO, LIKI, DRAMATURŠKIM LOKOM...?

KAJ JE ADAPTACIJA?

Postopek prenosa in preoblikovanja obstoječega dela (roman, kratka zgodba, drama, poezija) v drug medij - film, multimedijaska predstava, gledališka igra, video igra, strip,...). To pomeni ponovno zamislitev, oživitev izvirnega dela, da bi ustrezalo novemu formatu, pogosto s spreminjanjem zgodbe, likov in dialogov, da bi ustrezali novemu mediju. Naš fokus = prenos LITERANEGA DELA V FILM = **LITERARNA ADAPTACIJA**

Primeri literarnih adaptacij

- Prva znana: Pepelka (rež. Georges Méliès, priredba pravljice bratov Grimm) in King John (rež. Méliès, priredba Shakespearove drame), 1899
- Boter (roman Mario Puzo; rež. Francis Ford Coppola)
- Gospodar prstanov (J.R.R. Tolkien, rež. Peter Jackson)
- Filmi posneti po knjigah Jane Austen (Prevzetnost in pristranost, Emma, Razsodnost in rahločutnost), filmi posneti po delih Charlesa Dickensa (Oliver Twist, Veliko pričakovanje, David Copperfield)
- Na svoji zemlji (novela Cirila Kosmača Očka Orel, rež. France Štiglic, 1948)
- Ples v dežju (roman Dominika Smoleta Črni dnevi in beli dan, rež. Boštjan Hladnik, 1961)
- Cvetje v jeseni (povest Ivana Tavčarja, rež. Matjaž Klopčič, 1973)
- Čefurji raus! (roman Goran Vojnović, rež. Goran Vojnović, 2013)

Teorije adaptacije

Ni enovite teorije; gre za nabor več idej, pristopov.

Začetnik je George Bluestone: *Novels into Film* (1957)

Linda Hutcheon: *Theory of Adaptation* (2006)

Novejša dela:

Allen, Graham. *Intertextuality*. Second edition. The Critical Idiom series. Routledge, 2011.

Baetens, Jan. *Novelization: From Film to Novel*. Chicago: Ohio State University Press, 2018.

Leitch, Thomas, ed. *The Oxford Handbook of Adaptation Studies*. New York: Oxford University Press, 2017.

Ključni elementi adaptacije

- poznavanje in razumevanje predloge
- pisanje scenarija (bolj ali manj zvesto)
- izbira igralcev – casting
- režija
  - interpretacija in umetniška svoboda - > slog, žanr, ton filma
  - vizualni in zvočni efekti
  - atmosfera
  - **MONTAŽA** - ustvari končno zgodbo

(je del postprodukcije – ki vsebuje tudi delo na: vizualni efekti, barvi in tonu, glasbi, celotni zvočni podobi, na koncu sledi končni rez – the final cut)

Vrste adaptacij

Na podlagi zvestobe izvirniku:

- Zveste adaptacije (Ne ubijaj slavca)
- Proste/ svobodnejše (Ko jagenčki obmolknejo)
- Transformativne (Prevzetnost in pristranost in zombiji)

Na podlagi filmskih tehnik in sloga:

- Realistične (Socialno omrežje)
- Stilizirane (Nesrečna bitja)
- Žanrske (Blade Runner)

Teoretični pristopi k adaptaciji

- Formalizem (Sergei Eisenstein)
- Teorija avtorja (auteur theory) (André Bazin, François Truffaut)
- Psihoanaliza (vpliv Lacana; Christian Metz, Slavoj Žižek)
- Feministična teorija filma (Laura Mulvey)
- Postkolonialna teorija filma (izhaja iz teorij Spivak, Bhabhe, Saida; Stuart Hall, David Murphy)

Pomen režije

- ❖ Ustvari unikatno estetiko filma (v sodelovanju s scenaristi, producenti in celotno ekipo)
- ❖ Ohranjanje izvirne atmosfere – z različnimi pristopi. Izjemnega pomena je mizanscena (mise en scène) = > vključuje: scenografija, osvetlitev, kostumi, ličila, gibanje in mimika likov,...
- ❖ Notranji monolog – kako je prikazan (glasna izpoved, vizualna sredstva, dialog, glasba in celostna zvočna podoba)
- ❖ Kdo pripoveduje (s katere oz s čigave perspektive je zgodba pripovedovana) – različni tipi pripovedovalcev (prvoosebni, vsevedni)

Kaj so lahko prednosti adaptacije ?

- Kulturna relevantnost: Adaptacije služijo nagovarjanju širšega občinstva, zlasti, če ne obstaja literarni prevod; širjenje dostopnosti pripovedi
- Popularizacija izbrane pripovedi in aktualizacija starejših literarnih del tudi za mlajše generacije
- Tako literatura kot film ponujata edinstvene tehnike pripovedovanja zgodb; priredbe lahko z raziskovanjem novih razsežnosti zgodbe celo izboljšajo izvirno pripoved.

Hvala za pozornost!